

REVOLUȚIA POPULARĂ DIN ȚARA NOASTRĂ — NECESITATE OBIECTIVĂ

de PETRU BUNTA

Învățătura marxist-leninistă a demonstrat că dezvoltarea societății constituie un proces istoric natural, determinat de legi obiective, în care se realizează trecerea de la o formațiune social-economică inferioară la alta superioară. Această schimbare calitativă se realizează în societățile împărțite în clase antagoniste, prin intermediul revoluțiilor sociale.

Analizînd mecanismul dezvoltării sociale, K. Marx a fundamentat caracterul legic al revoluțiilor sociale. „Pe o anumită treaptă a dezvoltării lor, forțele materiale de producție ale societății intră în contradicție cu relațiile de producție existente, sau, ceea ce nu este decît expresia lor juridică, cu relațiile de proprietate în cadrul cărora ele s-au dezvoltat pînă atunci. Din forme ale dezvoltării forțelor de producție, aceste relații se prefac în cătușe ale lor. Atunci începe o epocă de revoluție socială”.¹

În acest fel, revoluțiile sociale sînt determinate de cerințele legii obiective a concordanței relațiilor de producție cu caracterul și nivelul forțelor de producție, de conflictul care apare pe diferite trepte de dezvoltare a societății între relațiile de producție rămase în urmă, învechite și noile forțe de producție, care s-au dezvoltat în cadrul vechiului mod de producție.

Rezolvarea conflictului dintre forțele de producție noi și relațiile de producție care și-au trăit traiul constituie principala caracteristică pe plan economic a revoluției sociale. Această învățătură marxistă despre condițiile obiective ale revoluțiilor sociale a fost dezvoltată în mod creator și multilateral de către V. I. Lenin.

Pornind de la analiza acțiunii legii dezvoltării economice și politice inegale și în salturi a țărilor capitaliste, Lenin a demonstrat că în condițiile imperialismului în unele țări contradicția fundamentală dintre caracterul social al producției și însușirea privat-capitalistă este mai agravată decît în altele. Deci revoluția nu va izbucni în mod obligatoriu în țara cea mai dezvoltată din punct de vedere economic și în care proletariatul să reprezinte majoritatea populației. Revoluția — arată Lenin — va începe mai întîi acolo unde veriga lanțului imperialist este mai slabă, adică în țara în care se împletesc și ajung la o deosebită ascuțime toate contradicțiile economico-sociale, unde s-a constituit o puternică forță revoluțio-

¹ K. Marx, *Contribuții la critica economiei politice*. E.S.P.L.P., 1954, pp. 9 - 10.

nară a proletariatului, care are aliați de nădejde și, în primul rînd, un partid marxist-leninist combativ, cu o bogată experiență de luptă.

Una din urmările acțiunii legii dezvoltării inegale și în salturi a țărilor capitaliste este și ascuțirea contradicțiilor dintre puterile imperialiste, care în epoca existenței imperialismului poate să ducă la războaie pustiitoare. Războiul adîncind contradicțiile obiective dintre caracterul social al producției și însușirea privat-capitalistă, înăsprind exploatarea și mizeria maselor, duce la creșterea nemulțumirii lor, le determină să treacă la acțiuni revoluționare. În acest fel, în anumite condiții istorice, războiul slăbește sistemul imperialist mondial, ușurînd astfel victoria revoluției.

Dezvoltînd teoria marxistă a revoluției socialiste, Lenin a demonstrat în același timp că în țările în care revoluția burghezo-democratică nu a fost încă înfăptuită sau desăvîrșită, între revoluția burghezo-democratică și cea socialistă există o legătură indisolubilă, legătură care constă în posibilitatea transformării într-un timp relativ scurt a primei în cea de a doua. Condițiile obiective ale acestei legături indisolubile constau în împletirea contradicțiilor feudalismului cu cele ale imperialismului.

Pe baza teoriei marxist-leniniste încercăm în continuare analizarea factorilor obiectivi ai revoluției populare din țara noastră.

*

Forțele de producție ale României burghezo-moșierești se aflau la un nivel scăzut de dezvoltare. În structura economiei naționale, agricultura ocupa primul loc, valoarea producției ei globale întrecînd cu mult valoarea producției globale provenite din industrie și alte sectoare ale economiei naționale. Așa de exemplu între anii 1927—1938, ponderea producției globale agricole în totalul producției globale era de 51—62%².

Înapoierea economică a României reiese în mod convingător și din analiza structurii comerțului exterior. În anul 1938 balanța comerțului exterior se prezenta astfel³:

Felul mărfii	Export (în % din valoare)	Import (în % din valoare)
Obiecte de alimentație	34,86	4,99
Mat. prime și semifabricate	62,99	22,10
Produse finite	2,15	72,91
Total	100,0	100,0

După cum rezultă din tabel, România burghezo-moșierească exporta în cea mai mare parte materii prime și produse alimentare provenite mai ales din agricultură (cereale, leguminoase și semințe, animale vii) precum și din industria forestieră (lemn) și a petrolului (petrol). În același timp, importul era îndreptat spre produsele finite (73%) mai ales uti-

² *Enciclopedia României*, vol. IV, p. 964.

³ Probleme economice, nr. 4/1948, pp. 39—40.

laje, mașini agricole și unelte de muncă. Clasele dominante puneau la dispoziția capitalului străin bogățiile țării noastre și voiau ca România să rămână un izvor ieftin de materii prime al țărilor imperialiste occidentale. Totodată România constituia o importantă piață de desfacere pentru monopolurile străine, ceea ce limita puternic piața internă pentru industria autohtonă, îngreuna realizarea produselor ei.

În ceea ce privește structura venitului național, care de asemenea exprimă gradul de dezvoltare a economiei naționale, datele statistice arată că în anul 1938 în România aproape 50% din venitul național provenea din producția agricolă (în țările din apusul Europei unde producția la ha era cu 10—15 ori mai mare, partea sectorului agricol din venitul național era numai 5%)⁴, iar contribuția industriei reprezenta numai aproximativ 1/5-a parte din totalul venitului național⁵.

Industria era un sector slab dezvoltat al economiei naționale, dezvoltarea căreia se efectua disproporționat, anarhic, dirijată de interesele capitalului străin și autohton, în goana lor după profituri maxime. Guvernele capitaliștilor și moșierilor nu numai că nu au sprijinit dezvoltarea acelor ramuri industriale care ar fi putut asigura independența economică a țării, ci prin întreaga lor politică frânuau dezvoltarea acestora. Astfel s-au dezvoltat ramurile industriei ușoare și unele ramuri ale industriei grele, mai ales acelea producătoare de materii prime (țitei, lemn etc.).

În industria României burghezo-moșierești predomina industria prelucrătoare, care în 1938 reprezenta 88,9% din valoarea totală a producției industriale⁶. Acest sector industrial în perioada dintre cele două războaie mondiale a cunoscut o oarecare dezvoltare. Între anii 1928—1938 în industria prelucrătoare capitalul investit a crescut cu 25,9%, puterea instalată în H.P. cu 58,2%, numărul muncitorilor cu 41,6%, valoarea producției cu 13,5%⁷. În cadrul industriei prelucrătoare ponderea celor mai importante ramuri era cu totul nesatisfăcătoare. Este foarte caracteristic că în 1938 greutatea specifică a industriei metalurgice este mai mică (16,4%) decât a industriei alimentare (22,5%) și textile (21,2), iar în cazul industriei electrice (1%) și a materialelor de construcție (2,8%) greutatea specifică era cu totul neînsemnată⁸. Forțele de producție ale industriei, ca urmare a împingerii României de către clasele dominante în războiul antisovietic, au ajuns într-o situație dezastruoasă. În perioada 1940—1944 România a fost secătuită de materii prime, jefuită de fasciști, utilajul a fost uzat la maximum sau deteriorat în urma bombardamentelor și a luptelor. Aceasta a avut ca urmare o puternică scădere a producției. Între 1941—1944 producția s-a redus în industria alimentară la 74%, în industria textilă la 50%, în industria forestieră aproape la jumătate. De asemenea a scăzut masiv producția pielăriei, hîrtiei pentru tipar, celulozei⁹. Catastrofal a scăzut producția în industria petrolului, extracția de țitei scăzînd

⁴ Arhiva centrală a Institutului de istorie al Partidului de pe lângă C.C. al P.M.R., ds. 79, p. 66.

⁵ *Enciclopedia României*, vol. IV, pp. 941—958.

⁶ *Anuarul statistic al României*, 1939 și 1940, pp. 461 și 478.

⁷ *Ibidem*, pp. 478—479.

⁸ *Revista de statistică*, nr. 2/1957, p. 39.

⁹ *Ministerul Finanțelor. Exponere de motive pe exercitiul 1946—1947*, p. 325; N. N. Constantinescu, V. Axeuciu, *Capitalul monopolist în România*, 1962, p. 14.

la 3,5 milioane de tone în 1944, față de 8,7 milioane în 1936, iar capacitatea de prelucrare a rafinăriilor reducându-se la 15% pentru distilare și 18% pentru cracare¹⁰. În prima perioadă a războiului într-o oarecare măsură a crescut producția unor ramuri industriale care erau direct legate de ducerea războiului: industria chimică, de încălțăminte, dar mai ales industria metalurgică. Datele statistice cuprinse în tabelul următor se referă la producția industriei metalurgice:¹¹

Denumirea	U/m	A n i		
		1928	1938	1943
Fontă	Tone	70.123	129.308	172.806
Oțel	..	163.447	263.864	324.150
Laminate	..	187.650	233.612	281.917

Pentru direcția dezvoltării industriei în România burghezo-moșierească este foarte caracteristic raportul dintre grupele A și B, precum și dezvoltarea acestui raport. În tabelul de mai jos sînt prezentate date statistice privind formarea raportului grupelor A și B între anii 1929—1937¹².

G r u p a	Pe baza valorii create în %			Pe baza numărului angajaților în %		
	1929	1932	1937	1929	1932	1937
A) Producția mijl. de producție	48,0	41,8	47,6	54,8	46,7	47,4
B) Producția bunurilor de consum	52,0	58,2	52,4	45,2	53,3	52,6
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Cu toate că datele tabelului de mai sus sînt inexacte, ele ne arată totuși — în linii mari — că raportul între cele două grupe ale industriei în România burghezo-moșierească nu a fost corespunzător. Pe baza calculelor mai exacte reiese că în anul 1938, în structura producției globale industriale grupa A era reprezentată numai cu 45,5%, iar grupa B cu 54,5%¹³. Acest raport necorespunzător dintre grupa A și B s-a menținut și în timpul celui de al II-lea război mondial.

Datele statistice citate și analiza lor ne arată în mod evident starea înapoiată a industriei, precum și direcția ei de dezvoltare neechilibrată. În România burghezo-moșierească înapoierea industriei grele și mai ales a industriei constructoare de mașini, frîna în general dezvoltarea industriei și a economiei naționale în întregime. „Împiedicarea dezvoltării industriei mijloacelor de producție — arată tov. Gh. Gheorghiu-Dej — era o parte

¹⁰ N. N. Constantinescu, V. Axenciuc, *op. cit.*, p. 15.

¹¹ Probleme economice, nr. 2/1948, p. 48.

¹² Împărțirea industriei în grupele A și B a fost făcută de economistul V. N. Madgearu, pe baza metodei stabilite la conferința asociațiilor pentru studiul conjuncturii, care a avut loc în sept. 1938 la Potingny (vezi : *Evoluția economiei românești după războiul mondial*, București, 1940, pp. 159—164).

¹³ *Anuarul statistic al R.P.R. pe 1957*, p. 80.

a politicii regimului burghezo-moșieresc de înfeudare a țării la carul capitalismului internațional¹⁴.

Caracterul înapoiat al industriei țării noastre între cele două războaie mondiale se poate demonstra și mai convingător comparînd nivelul ei tehnic cu nivelul tehnic al industriei din țările capitaliste cele mai dezvoltate. Este foarte caracteristic faptul că, pe cînd în SUA în anul 1929 la 1000 de locuitori reveneau 353 H.P., în Anglia 324, în Franța 284, în Germania (în 1933) 350 H. P. forță motrică, în România în anul 1938 (deci cu 10 ani mai tîrziu!) la 1000 locuitori reveneau numai 46 H. P. forță motrică¹⁵. În cazul că acest calcul se face pe cap de muncitor din industrie, rezultatele sînt și mai semnificative. Forța motrică raportată la numărul muncitorilor din industrie în SUA în anul 1929 era 4,9 H.P., în Germania în anul 1933 — 4,2 H.P., iar în România în 1938, numai 2,9 H.P.¹⁶. De menționat totodată că numărul muncitorilor din industrie în România, față de totalul populației reprezenta numai 1,60%¹⁷.

Analizînd stadiul de dezvoltare a forțelor de producție din industrie, trebuie remarcat și faptul că aceste forțe de producție slab dezvoltate erau repartizate neuniform pe teritoriul țării. Regiuni însemnate, ca Moldova, Dobrogea și Oltenia erau aproape lipsite de întreprinderi industriale. În anul 1940, în baza „dictatului de la Viena“, României i-au fost răpite 28% din totalul întreprinderilor industriale mari.

Apariția relativ tîrzie a capitalismului în România, precum și rolul determinant al capitalului străin în dezvoltarea economiei naționale au făcut ca dezvoltarea forțelor de producție în țara noastră să-și aibe caracteristicile sale specifice. Apariția întreprinderilor mari industriale în România se datorește numai în mică măsură transformării unui număr de întreprinderi mici în întreprinderi mari. În România, cea mai mare parte a întreprinderilor mari a luat ființă ca atare și în acest fel au intrat în procesul de concentrare și centralizare a capitalului. Marea industrie mecanizată a coexistat timp îndelungat cu meseriile, cooperăția simplă și manufacturile. În perioada imperialismului în România, marea industrie capitalistă a existat alături de numeroase ateliere meșteșugărești (în 1938 numărul meseriașilor era de 210.787¹⁸). În procesul de concentrare și centralizare a capitalului majoritatea meseriașilor nefiind apărați împotriva concurenței marilor capitaliști, s-au ruinat intrînd în rîndurile proletariatului. În preajma revoluției populare în economia națională a țării predominau ca număr întreprinderile industriale mici și mijlocii, dar majoritatea muncitorilor industriali era concentrată în întreprinderile industriale mari, producția cărora avea ponderea determinantă în întreaga producție industrială.

Procesul de concentrare a capitalului s-a accelerat mai ales în urma crizei economice mondiale din 1929—1933. În industrie această concentrare s-a manifestat pe de o parte în micșorarea numărului întreprinde-

¹⁴ Gh. Gheorghiu-Dej, *Articole și cuvîntări*, E.S.P.I.P. 1956, p. 518.

¹⁵ Revista de statistică, nr. 2/1957, p. 37.

¹⁶ *Ibidem*.

¹⁷ *Anuarul statistic al României, 1939 și 1940*, pp. 476—479.

¹⁸ *Ministerul Economiei Naționale. Industria Românească. 1930—1940*, p. 88; N. N. Constantinescu, V. Axenciuc, *op. cit.*, p. 14.

rilor în general, pe de altă parte în creșterea numărului întreprinderilor mari și concentrarea capitalului și a producției în aceste întreprinderi. Între 1928—1938 numărul întreprinderilor în industria prelucrătoare a scăzut de la 3966 la 3767¹⁹, în același timp însă capitalul investit, forța motrică și numărul muncitorilor — cum am mai arătat la pag. 423 — în această ramură industrială a crescut (cu 25,9 %, 58,2 %, 41,6 %). Procesul de concentrare a capitalului în timpul celui de al II-lea război mondial continuă în ritm mai accelerat²⁰. Micșorarea numărului întreprinderilor s-a realizat pe baza înghițirii întreprinderilor mai mici de către cele mai mari (așa numita „fuzionare“). Iată date statistice doveditoare: ponderea capitalului societăților industriale (S.A.) cu un capital de pînă la 10 milioane lei, în decurs de 12 ani (1924—1936) a scăzut de la 10,4 % la 2,92 %, iar a acelora cu un capital între 10—100 milioane lei de la 34,3 % la 14 %. De asemenea scade ponderea societăților care posedau un capital de la 100 milioane pînă la 1 miliard lei. În același timp ponderea capitalului societăților industriale cu un capital de peste 1 miliard lei a crescut considerabil — de la 6,6 % la 47,9 %. Aceste societăți industriale reprezentau numai 0,6 % din numărul total al societăților, dar concentrau aproximativ 48 % din volumul total al capitalului și al celorlalte fonduri ale societăților industriale, în timp ce 94,2 % din societăți dețineau abia 25,7 %²¹. Datorită intensificării procesului de concentrare și creșterii rolului marilor întreprinderi, monopolizarea industriei s-a accentuat simțitor. Au luat ființă și s-au întărit o serie de organizații monopoliste: sindicate, carteluri, trusturi și concerne²².

Sindicatul capitaliste, care înaintea primului război mondial erau cele mai importante organizații monopoliste din România, între cele două războaie mondiale s-au extins prin includerea fabricilor din Transilvania și Bucovina. Au luat naștere noi sindicate: cel al uzinelor metalurgice, al fabricilor de uleiuri vegetale, al fabricilor de bere, de oxigen, de acid carbonic etc. Cele mai multe sindicate cuprindeau totalitatea, sau cea mai mare parte a întreprinderilor din ramura respectivă. Au luat naștere de asemeni numeroase carteluri: cel al țesăturilor de bumbac, al fabricilor de mătase, de ață, de talpă, de cherestea etc. Sindicatele și cartelurile s-au înmulțit mai ales după criza economică din 1929—1933. În anul 1938 industria României număra 94 carteluri, care includeau 1600 de întreprinderi. Aceste carteluri dețineau 50 % din capitalul investit în întreaga industrie, foloseau 53 % din forța motrică și stăpîneau 25 % din valoarea producției industriale²³. În perioada celui de al II-lea război mondial procesul de cartelizare a industriei cu ajutorul statului de dictatură fascistă s-a dezvoltat și mai mult. Piața internă se afla „stăpînită de o rețea completă de carteluri“ ... în urma căreia — cum a fost nevoit să recunoască și economistul burghez V. N. Madgearu — s-a creat „posibilitatea

¹⁹ *Anuarul statistic al României, 1939 și 1940*, pp. 468—479.

²⁰ În anul 1939 numărul întreprinderilor era 3.695. Pentru anii următori din cauza „dictatului de la Viena“ nu dispunem de date statistice reale.

²¹ V. N. Madgearu, *op. cit.*, pp. 151—152.

²² Vezi în această privință articolul lui I. Munteanu, S. Dumitrescu și I. Herșcovici, *Capitalul monopolist în industria României burghezo-moșieresti*, în „Probleme economice“ nr. 9/1957 și cartea lui N. N. Constantinescu și V. Axenciuc, *Capitalismul monopolist în România*.

²³ Tudor Savin, *Capitalul străin în România*. Ed. „Eminescu“ 1947, p. 95.

de dictare a prețurilor pentru aproape integralitatea bunurilor de consum industrializate și a unui număr covârșitor de bunuri mijloace de producție²⁴. Dar procesul de centralizare a capitalului nu s-a limitat numai la formarea și dezvoltarea sindicatelor și cartelurilor. Pe lângă aceste organizații monopoliste au apărut și s-au consolidat și formele monopoliste cele mai dezvoltate: trusturile și consernele. Trusturile dominau mai ales în industria grea. Amintim astfel din industria metalurgică trustul „Titan-Nadrag-Călan“, societatea „Astra“ — fabrica de vagoane și motoare; din metalurgia neferoasă și industria chimică trustul „Phönix“ — Baia Mare. Aceste trusturi se aflau în strinsă legătură cu cele două mari conserne din această ramură industrială, „Reșița“ și „Malaxa“, intrînd chiar — în bună parte — în proprietatea aceluiași capitaliști. La începutul celui de al II-lea război mondial „Reșița“ dădea întreaga producție de șine, bandaje, roți pentru locomotive și vagoane, 80% din producția de oțel a țării, 75% din producția de fontă, jumătate din producția de locomotive etc. și și-a asigurat rolul conducător în „Socomet“, sindicatul pentru desfacerea produselor metalurgice. Societatea „Malaxa“ a devenit în timpul celui de al II-lea război mondial un mare concern, care s-a ocupat de producția de mașini, muniții, tuburi etc. Societatea auriferă „Mica“ controla 60% din producția auriferă a țării, pătrunzînd pe calea participățiilor și în industria chimică, metalurgică, textilă, a celulozei etc. În industria carboniferă, rolul preponderent revenea concernului „Petroșani“ care mai poseda și exploatare forestiere proprii, o fabrică de fibre artificiale etc. Trusturile și consernele stăpîneau și industria petroliferă, iar o parte din marile societăți petrolifere s-au infiltrat și în alte ramuri industriale. Astfel de ex. „Concordia“ poseda întreprinderi metalurgice de armament, electrice și de extracție minieră. Din industria forestieră amintim trusturile „Foresta“, „Carpatiana“ etc.

Aceste exemple arată că trusturile și consernele dominau în mod absolut industria extractivă, metalurgică, de rafinare a petrolului și parțial și alte ramuri.

O altă caracteristică a economiei naționale era creșterea rolului capitalului bancar, formarea și dezvoltarea oligarhiei financiare. Acest fenomen se manifestă mai ales după criza economică mondială, care a accelerat concentrarea și centralizarea capitalului și în domeniul bancar. Datele tabelului de mai jos demonstrează în mod convingător evoluția acestui proces:

Creșterea ponderii băncilor mari²⁵

Anul	Nr. băncilor	Totalul bilanșurilor bancare (milioane lei)		Băncile mari în % față de totalul băncilor
		Toate băncile active	Băncile mari***	
1930	1.102	85.511	33.954	39,71
1936	553*	34.792	19.817	56 96
1941	458**	45.617	35.700	78,26

* bănci active

** în 1939

*** bănci cu capital de peste 60 milioane lei

²⁴ V. N. Madgearu, *op. cit.*, pp. 180—181.

²⁵ Probleme economice nr. 2/1948, p. 106; T. Savin, *op. cit.*, p. 94.

Dintre băncile mari, 6 bănci — în majoritatea lor cu capital străin — (Banca Românească, Banca de Credit Român, Banca Comercială Română, Banca Comercială Italiano-Română, Societatea Bancară Română și Banca Națională) monopolizau aproape totalitatea acțiunilor financiare și aveau un rol determinant în viața economică a țării.

Capitalul bancar pînă în 1930 participa în mod direct, prin cumpărarea și acumularea acțiunilor, în viața industrială a țării. După criza economică mondială această participare directă scade în mod considerabil. După 1930, dar mai ales după 1935²⁶ băncile prin deschiderea conturilor și acordarea unor credite de lungă durată își asigurau participarea în viața industrială. În timpul celui de al II-lea război mondial împletirea capitalului bancar cu cel industrial nu numai că nu a slăbit, dar a primit un caracter și mai accentuat. Aceasta se poate ilustra cu exemplul Băncii Românești, unde soldul plasamentelor în industrie și comerț între 1941—1944 a crescut de la 1.835,5 milioane la 5.296,0 milioane lei. Cea mai mare parte a plasamentelor revenea întreprinderilor care depindeau de comenziile statului și anume: 1,2 miliarde de lei în 1941 și aproape 3 miliarde în 1944²⁷. Fiecare zi, fiecare oră a războiului criminal necesita uriașe sacrificii umane și materiale, de pe urma cărora oligarhia financiară realiza profituri enorme. Numai în prima perioadă a războiului (de la sfîrșitul anului 1940 pînă la sfîrșitul anului 1942) beneficiul celor 18 bănci mari existente s-a ridicat de la 1.627 milioane la 2.160 milioane lei(!). În perioada 1941—1943 societatea Româno-Americană a realizat profituri nete în sumă de 1.3 miliarde lei și și-a sporit capitalul de la 900 de milioane la 1,5 miliarde lei. Oligarhia financiară împreună cu organizațiile monopoliste din industrie, din singele vărsat și viața de mizerie a oamenilor muncii, înmulțea capitalul său înrobitor.

Din analiza modului de producție din industria țării în preajma revoluției populare reiese clar caracterul monopol-capitalist al acestui sector important. Faptele arată fără echivoc, că în industria României burghezo-moșierești predominau organizațiile monopol-capitaliste, care au determinat dezvoltarea lentă și unilaterală a forțelor de producție, realizînd prin exploatarea cruntă a oamenilor muncii profituri maxime. Concentrarea și mărirea capitalului financiar, contribuind la concentrarea și centralizarea producției, a grăbit totuși coacerea condițiilor materiale necesare pentru trecerea la noua orînduire socială, pentru socializarea forțelor de producție. „Socializarea muncii, — arăta V. I. Lenin — care progresa în mii de forme cu o repeziciune crescîndă și care... s-a manifestat deosebit de concret în creșterea mării industrii, a carturilor, sindicatelor și trusturilor capitaliste, ca și în uriașa creștere a proporțiilor și puterii capitalului financiar. — iată baza materială principală a venirii inevitabile a socialismului”²⁸.

²⁶ În anul 1935 apare o lege, conform căreia băncile puteau folosi în scopuri industriale numai cel mult 25 % din capitalul social și rezervele lor.

²⁷ N. N. Constantinescu, V. Axenciuc, *op. cit.*, pp. 170—171.

²⁸ V. I. Lenin, *Opere*, ed. 1952, vol. 21, p. 57.

Așadar, dezvoltarea forțelor și relațiilor de producție din industria României burghezo-moșierești acționa în direcția creierii bazei materiale principale „a venirii inevitabile a socialismului” în țara noastră.

În cadrul economiei naționale a României burghezo-moșierești primul loc îl ocupa agricultura. Greutatea ei specifică era predominantă atât în venitul național, cât și în valoarea întregii producții globale. Aceasta însă nu înseamnă că România burghezo-moșierească poseda o agricultură bine dezvoltată, ale cărei relații de producție ar fi asigurat dezvoltarea forțelor de producție în întreaga economie națională.

Agricultura României constituia în preajma revoluției populare un sector foarte înapoiat al economiei naționale. Forțele ei de producție se găseau la un nivel de dezvoltare foarte scăzut. În privința brațelor de muncă, agricultura nu ducea nici o lipsă. Este caracteristic faptul că și economiștii burghezi erau nevoiți să se ocupe — desigur în felul lor — de problema „suprapopulației agricole”. V. N. Madgearu ocupându-se de această problemă scria următoarele în 1940: „Dacă se face raportul între populația agricolă și suprafața arabilă (cereale, finețe cultivate, plante alimentare și industriale și ogoare), densitatea populației agricole a României în 1930 se cifrează la 112,1, iar în 1938 se ridică la 116,3 locuitori pe un km²... Față de Danemarca, care are numai 36,6 locuitori pe km² teren arabil, cifra densității agricole a României ca și a celorlalte țări vecine din regiunea danubiană — (în Iugoslavia 157,4, Bulgaria 119, Ungaria 80,6 — n.n.) este o primă indicație că în această parte a Europei și îndeosebi în România, există o stare de suprapopulație agricolă relativă”²⁹. Într-adevăr, în agricultura României burghezo-moșierești exista o suprapopulație relativă, dar cauzele acesteia sînt cu totul altele decît afirmă V. N. Madgearu. Aceste cauze se găseau în starea înapoiată a întregii economii naționale și mai cu seamă în sistemul relațiilor de producție ce exista în agricultura României.

Altfel se prezenta situația mijloacelor de producție din agricultură. Dacă în această privință comparăm situația României cu cîteva țări din Europa, tabloul rezultat va fi foarte trist. Iată-l:³⁰

Denumirea țării	Anul recensămîntului	Cîte Ha revin în medie la			
		un tractor		o semănătoare	
		Ha	De cîte ori este mai mare în România nr. Ha pe un tractor	Ha	De cîte ori este mai mare în România nr. Ha pe o semănătoare
România	1935	4.298	—	333,3	—
Ungaria	1933	14 54	3,0	—	—
Franța	1929	849	5,1	70,6	4,7
Italia	1934	439	9,8	132,6	2,5
Cehoslovacia	1930	1.368	3,1	26,2	12,7
Germania	1933	1.177	3,6	33,3	10,0

²⁹ V. N. Madgearu, *op. cit.*, p. 27.

³⁰ Revista de statistică, nr. 1/1957, p. 47.

Situația era asemănătoare și în privința celorlalte mijloace și unelte de producție din agricultură. După rezultatele recensământului din 1941³¹ la:

6,9	Ha	teren	arabil	reveneau	1 plug
10,0	„	„	„	„	1 grăpă de fier
192,0	„	„	„	„	1 secerătoare
6,3	„	„	„	„	1 car-căruță

Aceste mijloace și unelte de producție erau concentrate aproape în întregime în mîna moșierilor și chiaburilor. Agricultura României burghezo-moșierești era slab dotată și cu animale de tracțiune. În anul 1941 fiecare 100 de gospodării posedau în medie numai 88,6 animale de muncă, ceea ce înseamnă că pe un teren arabil de 100 Ha reveneau în medie 26,7 animale de muncă. Este caracteristic faptul că tot în acest an 53% din totalul gospodăriilor nu posedau de loc animale de muncă³². În agricultură numai în foarte mică măsură erau folosite îngrășămintele artificiale. Dacă în unele cazuri întîlnim totuși folosirea lor, aceasta are un caracter mai mult experimental. Cît de puțină grijă se manifesta în România burghezo-moșierească față de dezvoltarea agriculturii reiese și din analiza cheltuielilor materiale. În timp ce între 1927—1938 din produsul social provenit din sectorul agricol mai puțin de 1/5-a parte era destinată dezvoltării agriculturii, în celelalte sectoare ale economiei naționale partea aferentă reprezenta aproximativ 1/2 din produsul lor social. Dar și din această parte mică cheltuielile destinate pentru unelte agricole, produse chimice precum și materiale folosite în agricultură reprezentau numai 1,5—2%, restul cheltuielilor materiale fiind folosit pentru semințe și nutrețul pentru vite³³.

Folosirea redusă a tehnicii și științei în agricultură se resimțea desigur în randamentul producției agricole. Datele statistice dovedesc că agricultura României burghezo-moșierești era rămasă în urmă nu numai în comparație cu țările europene dezvoltate, dar și față de țările sud-est-europene slab dezvoltate. Producția la Ha a țării era mult sub nivelul mediu din Europa. Astfel între 1920—1939 dacă luăm de bază producția din România cu 100, media producției europene a fost la grîu de 148, la orz de 194, la porumb de 141, la ovăz de 176 și la secară de 145%.

După un calcul efectuat în baza celor de mai sus rezultă că România pierdea anual în medie 140.000 vagoane grîu, 180.000 vagoane porumb, 100.000 vagoane orz, 60.000 vagoane ovăz și 35.000 vagoane secară. Această pierdere relativă din anii 1920—1939 se cifrează la suma de lei 454 miliarde, ceea ce întrece suma totală a bugetelor României burghezo-moșierești într-o perioadă de 25 ani (în comparație cu bugetul anilor 1933/1934)³⁴. Agricultura României burghezo-moșierești era înapoiată și în privința producției plantelor industriale. Cultivarea și recolta la Ha a inului, cîne-

³¹ Probleme economice, nr. 4/1948, p. 35.

³² *Ibidem*, pp. 34—35.

³³ Probleme economice, nr. 1/1956, p. 160.

³⁴ St. I. Dumitre cu, *Problema rentabilității în agricultură*. Publicațiile Academiei de Științe din România, Seria III, nr. 19, pp. 4—5.

pei, bumbacului, sfeclei de zahăr, floarei soarelui etc., de care depindea în mare măsură dezvoltarea industriei ușoare, era la un nivel redus.

Care au fost cauzele înapoierii agriculturii în România burghezo-moșierească?

Cauza principală trebuie căutată, fără îndoială, în proprietatea disproporționată asupra unuia dintre cele mai importante mijloace de producție din agricultură, asupra pământului.

În România burghezo-moșierească majoritatea pământului nu era în mâinile celor ce-l lucrau. România era țara moșierilor și a capitaliștilor, unde viața țăranilor muncitori era foarte grea, plină de chinuri și suferințe. Moșierii cheltuiau milioane pentru a-și satisface plăcerile acasă și peste hotare, pe când țăranul român trăia o viață de mizerie. În tabelul de mai jos sînt introduse date statistice privind repartizarea terenului agricol al României în funcție de categoriile de gospodării din anii 1930—1935³⁵.

Categoriile de gospodării	Gospodăriile		Suprafața totală	
	Număr	% din total	Ha	% din total
0—1 Ha	610.000	18,6	320.000	1,6
1—3 „	1.100.000	33,5	2.200.000	11,1
3—5 „	750.000	22,8	3.015.000	15,3
5—10 „	560.000	17,1	3.995.000	20,0
10—20 „	180.000	5,5	2.360.000	12,0
20—50 „	55.000	1,7	1.535.000	7,8
50—100 „	12.800	0,4	895.000	4,5
peste 100 Ha	12.200	0,4	5.670.000	27,7
Total	3.280.000	100,0	19.750.000	100,0

Așadar, în România burghezo-moșierească mai mult de jumătate din gospodăriile agricole (52,1%) posedau numai 1/8-a parte (12,7%) din totalul terenului agricol, pe cînd mai puțin de 1% din gospodării (0,8%) erau în proprietatea a aproape 1/3-a parte a terenului agricol al țării (32,2%). 25.000 de gospodării ale moșierilor și chiaburilor (cu un teren de peste 50 Ha) erau proprietare ale unui teren agricol mult mai mare decît cele 2.500.000 gospodării mici (cu un teren pînă la 5 Ha)³⁶. În sfîrșit,

³⁵ Întocmit pe baza datelor din *Enciclopedia României*, vol. III, p. 1064.

³⁶ Anchetele efectuate în 1935 arată că gospodăriile agricole cu un teren sub 3 ha nu puteau asigura cheltuielile gospodăriilor respective. În acest fel 1.710.000 de gospodării agricole erau nevoite să-și vîndă forța de muncă sau să lucreze în dijmă. Dacă la acest număr de gospodării mai adăugăm cele aproape 700.000 de familii țărani fără pămînt, rezultă că în România burghezo-moșierească 2,4 milioane de familii țărănești se aflau în jugul moșierilor și chiaburilor.

dacă comparăm gospodăriile agricole cu un teren agricol pînă la 10 Ha, cu restul gospodăriilor (de peste 10 Ha) reiese că 92% din gospodăriile agricole posedau mai puțin teren agricol (48,00%) decît 8% din totalul gospodăriilor agricole (52,00%).

Această împărțire a terenului agricol nu arată în mod absolut real ponderea gospodăriilor mari, deoarece ea nu se referă și la împărțirea pădurilor, lacurilor și altor teritorii, marea majoritate a cărora era proprietatea moșierilor. După unele calcule, în anul 1936 aproape jumătatea teritoriului țării (41,5%) era în proprietatea marilor gospodării, care posedau peste 100 Ha teren agricol³⁷. Pe de altă parte, terenurile agricole cele mai rodnice erau în mîinile moșierilor și ale chiaburilor, iar pămîntul micilor gospodării țărănești, pe lîngă calitatea sa proastă, era fărîmițat în parcele mărunte, distanța între care, în majoritatea cazurilor era de mai mulți km³⁸.

Din cauza lipsei datelor statistice³⁹ relațiile de proprietate în agricultura României burghezo-moșierești nu pot fi analizate sub aspectul procesului lor de formare. Situația anilor 1930—1935 rămîne valabilă în linii mari și în perioada celui de al II-lea război mondial. Datorită dezvoltării capitalismului în agricultură în cursul anilor ce urmează intervin desigur anumite schimbări privind structura, respectiv raportul dintre grupele de gospodării agricole, în favoarea gospodăriilor mari și chiaburești. Aceste schimbări însă nu rezolvă, dimpotrivă adîncesc caracterul inegal, nedrept al relațiilor de proprietate în agricultura țării.

Demonstrarea existenței și predominării gospodăriilor agricole mari nu dezvăluie în întregime caracterul relațiilor de producție în agricultura României burghezo-moșierești. Pentru a avea o imagine clară în acest domeniu, este absolut necesar să ne ocupăm și cu analiza relațiilor de muncă în agricultură.

În preajma revoluției populare în România existau toate cele trei forme ale rentei funciare (în natură, în muncă și în bani)⁴⁰. În unele locuri renta în natură se împletea cu renta în muncă. Țăranii care lucrau în arendă nu erau arendași în sens capitalist, ei erau cel mult dijmași semifeudali — ceea ce — cum arată V. I. Lenin — din punct de vedere economic este egal cu semiobăgie. Tratînd problema arendei în agricultură, este absolut necesar să facem o distincție între arenda arendașilor capitaliști, a chiaburimii și a țăranilor muncitori. Țăranii fără pămînt sau cu pămînt puțin arendau pămînt din nevoie pentru ca familia lor să nu moară de foame, pe cînd chiaburii și arendași capitaliști practicau arenda pămîntului în scopul îmbogățirii lor.

Dintre formele de exploatare semifeudale în România burghezo-moșierească, cea mai răspîndită era dijma. Este vorba desigur, de sistemul dijmei parțiale, pe care V. I. Lenin o numea „sistemul tipic rus“, care însă

³⁷ „Era Nouă“, nr. 2/1936, p. 87.

³⁸ În legătură cu această problemă vezi St. Voicu, *Expoziția de lucru a echipelor studențești*, în „Era Nouă“, nr. 1/1936, pp. 103, 105—106.

³⁹ În perioada dintre cele două războaie mondiale în România numai de două ori s-a efectuat recensămînt agricol. Din păcate aceste două recensămînturi (anul 1930 și 1941) au fost efectuate pe baza unor principii diferite. În anul 1941, recensămîntul s-a referit numai la 52,2 % din teritoriul țării.

⁴⁰ Vezi în această privință cartea lui C. Murgescu, *Reforma agrară din 1945*, — unde această problemă este analizată temeinic.

era totodată și „tipic român.” Sistemul muncii în dijmă era o rămășiță feudală, foarte răspândită în agricultura României. După datele statistice ale recensământului agricol din 1941, în cele mai importante zone agricole (în fostele județe Vlasca, Ialomița, Teleorman, Ilfov, Dolj, Covurlui), chiar și a 1/3-a parte a gospodăriilor mijlocii erau nevoite să-și completeze gospodăria proprie cu pământ arendat de la moșieri și chiaburi⁴¹.

Dijma era o rămășiță directă și nemijlocită a clăcii și reprezenta o formă de exploatare foarte gravă. Țăranii dijmași munceau pământurile moșierești cu inventarul lor în schimbul unei plăți, parte în bani, parte în natură. Ei mai erau obligați să muncească și gratuit un anumit teren agricol, să presteze un anumit număr de zile lucrătoare fără plată, iar în anumite zile, fixate în contract erau obligați să ducă moșierului „cadouri în natură”. Această formă semifeudală a relațiilor de producție constituia o frână serioasă a dezvoltării forțelor de producție, nu numai în agricultură, ci și în întreaga economie națională. Pe lângă această formă răspândită a relațiilor de producție în agricultura României burghezo-moșierești erau prezente și se dezvoltau și formele capitaliste ale relațiilor de producție, care aveau un rol din ce în ce mai important. În România, formele capitaliste de exploatare a țăranimii au luat naștere și s-au dezvoltat alături de formele feudale și semifeudale, împletindu-se cu acestea. Economistii burghezi au studiat și ei acest fenomen. V. N. Madgearu de pildă în anul 1940 scria următoarele: „... nu trebuie să se socoată că în sectorul agricol ar lipsi cu desăvârșire salariații. Față de numărul de zile necesare în cursul unei campanii anuale pentru muncile agricole și îngrijirea animalelor, dacă agricultorii mici (până la 5 Ha) dispun chiar de un excedent de muncă, cei mijlocași și mari (peste 5 Ha) au nevoie de brațe de muncă, evaluate la 190 milioane zile. Dar aceste munci sînt săvîrșite numai în parte (40%) de lucrători agricoli propriu ziși (circa 371.300), restul (60%) fiind executate de membrii familiilor micilor agricultori”⁴². Așadar, economistul burghez V. Madgearu, care susținea că „sectorul agriculturii țărănești, chiar și în faza actuală... are o structură necapitalistă” — era nevoit să recunoască, că în gospodăriile agricole mijlocii și mari din numărul zilelor necesare pentru muncile agricole și îngrijirea animalelor era executată în proporție de 40% cu muncă salarizată. Despre dezvoltarea capitalismului în agricultura țării vorbesc datele statistice privind gospodăriile de tip capitalist existente pe pământ luat în arendă de la moșieri. Pe baza recensământului agricol din 1941 se poate constata că în agricultura României burghezo-moșierești 17,5% din totalul gospodăriilor mari erau de tip arendășesc capitalist, care cultivau pământul arendat de la moșieri exclusiv prin sistemul muncii salarizate. Asemenea gospodării într-un procentaj mai redus (0,9%) erau și printre gospodării chiaburești. Pe lângă aceasta, trebuie să luăm în considerare că 18,5% din gospodăriile mari și 26,6% din gospodăriile chiaburești, pe lângă cultivarea pământului lor propriu au mai arendat pământ

⁴¹ Recensământul din 1941 a înregistrat nu mai puțin de 289.018 gospodării țărănești (24,9 % din totalul gospodăriilor) lucrate exclusiv de membrii familiei, dar avînd o parte de pământ în arendă. Nu trebuie uitat că din cauza deficienței recensământului un număr însemnat de țărani nevoiași care lucrau pământ în dijmă nu au fost înregistrați (Comunicări statistice, nr. 1/1945, p. 6—7 și nr. 2/1945, p. 5).

⁴² V. N. Madgearu, *op. cit.*, pp. 357—358.

străin pe care-l cultivau cu muncitori salariați⁴³. Sistemul de arendă după cum reiese din datele statistice citate, era destul de răspândit în agricultura României. În legătură cu această problemă trebuie subliniat faptul că marii arendași din România burghezo-moșierească utilizau atât munca salarizată, cât și sistemul muncii în dijmă. În acest fel, în aceste gospodării agricole se împleteau relațiile de producție capitaliste cu rămășițele feudale. Dezvoltarea capitalismului în agricultura țării s-a soldat cu apariția și dezvoltarea celor mai tipice organizații economice monopoliste. În fruntea asociațiilor monopoliste agricole au stat moșierii și arendașii capitaliști. Astfel de asociații erau: „Sindicatul Agricol al județului Ialomița”, ce se ocupa, între altele, cu vânzarea semințelor oleaginoase; „S.I.S.A.” deținea monopolul seminței de sfeclă de zahăr; „Banatin” se ocupa de operațiile legate de cultura, industrializarea și comerțul inului, cînepei, precum și a altor plante textile; „Flomerom” se ocupa cu cultivarea, colectarea, vânzarea și comerțul plantelor medicinale; „Semănătoarea” monopoliza pe teritoriul țării vânzarea batozelor, tractoarelor „Clayton”, plugurilor, semănătoarelor, secerătoarelor etc.⁴⁴. În 1939 în România burghezo-moșierească existau 49 de sindicate agricole județene, 15 sindicate ale marilor cultivatori de sfeclă de zahăr, 59 sindicate viticole etc.⁴⁵. Apariția și dezvoltarea asociațiilor monopoliste arată în mod convingător că agricultura României burghezo-moșierești se dezvoltă pe calea capitalistă, purtând caracteristicile căii prusace, cale greoaie și foarte dureroasă pentru țărani.

Tabloul despre situația forțelor și relațiilor de producție în agricultura României burghezo-moșierești nu ar fi complet dacă nu ne-am ocupa și de problema așa numitelor „gospodării țărănești bazate pe muncă” — cum numeau economiștii burghezi gospodăriile agricole mijlocii. În anul 1941 — aceste gospodării reprezentau 58,3% din totalul gospodăriilor agricole. Aceste gospodării agricole împreună cu gospodăriile țăranilor săraci (24,90%) formau baza materială a relațiilor de mică producție de mărfuri, relații care în majoritatea cazurilor se împleteau cu relațiile de producție semif feudale și capitaliste. Pe baza datelor recensământului agricol din 1941, se poate constata că 28,6% din gospodăriile agricole mijlocii mai cultivau înafara pământului lor propriu și pământ luat în dijmă, sau arendat (nu în sens capitalist) de la moșieri și chiaburi. În cazul gospodăriilor de țăranii săraci împletirea diferitelor tipuri de relații de producție este și mai evidentă. Țăranii săraci pe lângă cultivarea petecului lor de pământ mai erau și dijmași, iar deseori se angajau ca muncitori salariați la moșieri, la arendașii capitaliști și chiaburi. În procesul dezvoltării capitalismului în agricultură gospodăriile agricole sînt supuse unor schimbări esențiale. Legea acumulării capitalului acționează și în agricultură în două direcții contrare. Pe de o parte se produce acumularea bogățiilor, iar pe de altă parte a sărăciei. În acest proces obiectiv majoritatea gospodăriilor mijlocii devin „jertfa” capitalismului, se ruinează. Datele

⁴³ Comunicări statistice, nr. 1/1945, p. 7.

⁴⁴ C. Murgescu, *op. cit.*, pp. 65—66.

⁴⁵ Consiliul Superior economic, „Aspecte ale economiei românești” 1939, p. 129, N. N. Constantinescu, V. Axenciuc *op. cit.*, p. 111.

statistice ne arată că nici agricultura României burghezo-moșierești n-a fost străină de acest fenomen. În perioada dintre anii 1930—1941 în domeniul structurii gospodăriilor agricole au intervenit următoarele schimbări: proporția gospodăriilor agricole de pînă la 1 Ha a crescut de la 18,6‰ (1930) la 23,2‰ (1941) iar a celor pînă la 3 Ha de la 52,1‰ (1930) la 58,3‰ (1941)⁴⁶. Această schimbare denotă ruinarea treptată a gospodăriilor mijlocii. Cel de al doilea război mondial a adîncit procesul de diferențiere a țăranimii. În urma războiului, gospodăriile chiaburești s-au înmulțit și s-au întărit, în detrimentul gospodăriilor sărace și mijlocii. Războiul a nimicit mii de gospodării agricole sărace și mijlocii, membrii căroră au fost aruncați în brațele mizeriei, care domnea în orașele și satele țării.

Pe baza celor arătate, se pot caracteriza relațiile de producție existente în agricultura României în preajma revoluției populare. În acest sector predominant al economiei naționale se împleteau relațiile de producție semif feudale cu cele capitaliste și cele de mică producție de mărfuri. Această împletire complexă a diferitelor tipuri de relații de producție s-a prefăcut în cătușe ale dezvoltării forțelor de producție. Țăranii săraci și mijlocași nu erau în stare, iar moșierii și arendașii capitaliști nu erau interesați în dezvoltarea agriculturii. Ei nu erau interesați în mecanizarea agriculturii, în folosirea îngrășămintelor chimice, în aplicarea celor mai avansate metode de cultură, deoarece aveau în permanență la dispoziție brațe de muncă ieftine, iar pe de altă parte deoarece dezvoltarea agriculturii presupunea lărgirea pieței interne, ridicarea nivelului de cumpărare a populației, ceea ce nu era pe placul claselor dominante.

Statul „coalitiei monstruoase” a acordat tot sprijinul moșierilor ca ei să-și rentabilizeze gospodăria în concordanță cu cerințele pieții mondiale. Din impozitele care apăseau pe umerii muncitorilor și țăranilor muncitori, în decurs de 7 ani (1931—1937) statul a achitat moșierilor și capitaliștilor sub formă de „primă de export” pentru valorificarea recoltei de grâu 2.041 milioane lei⁴⁷.

Asigurarea dezvoltării agriculturii României necesita în mod obiectiv desființarea contradicției dintre forțele și relațiile de producție prin lichidarea proprietății moșierești și a tuturor rămășițelor feudale.

Caracterizarea situației forțelor și relațiilor de producție nu poate fi completă fără a arăta în linii mari rolul capitalului străin în dezvoltarea economiei naționale a României burghezo-moșierești.

Țara noastră, posedînd imense bogății naturale, a stat în centrul preocupării capitalului monopolist străin. Îndeosebi asupra industriei petrolului și a metalurgiei se îndrepta atenția capitalului străin. Dar și în celelalte ramuri industriale — industria zahărului, a gazului metan, a energiei electrice, a chimiei, lemnului, celulozei, hîrtiei etc. capitalul străin avea un rol din ce în ce mai accentuat. După primul război mondial politica „porților deschise” a Partidului Național Țărănesc a contribuit mult la întărirea rolului capitalului străin în economia națională a țării. După criza

⁴⁶ Comunicări statistice, nr. 1/1945, p. 5.

⁴⁷ Independența economică, nr. 4—6/1938, p. 43.

generală economică și mai ales după anul 1935⁴⁸ capitalul străin și-a extins și și-a consolidat dominația în diferitele sectoare ale economiei naționale. În perioada 1934—1938 capitalul investit în industrie era mai ales american, francez și cehoslovac. Până în anii 1933—1938 cea mai mare parte a economiei naționale a României era controlată de capitalul monopolist internațional (mai ales de capitalul francez, englez și american). Cele mai importante bănci, ramuri industriale, întreprinderi de transporturi și de asigurări se aflau sub controlul centrelor financiare din Londra, Paris și New-York. Perioada fascizării țării și a pregătirii războiului antisovietic a creat posibilități favorabile capitalului german în lupta pentru stăpânirea economiei românești. Datorită sprijinului dat de monopolurile anglo-franco-americane, ca și de burghezia și moșierimea română, Germania hitleristă a reușit în scurt timp să acapareze resursele strategice ale României. În ajunul celui de al doilea război mondial, dar mai ales în timpul războiului, capitalul monopolist german și-a asigurat controlul asupra principalelor ramuri de activitate economică a țării. România, prin acordurile semnate la Berlin, fusese transformată într-un fel de colonie a Germaniei hitleriste, ceea ce însemna subordonarea forțelor de producție ale țării intereselor de război și de jaf al hitleriștilor. Apreciind rolul capitalului străin în dezvoltarea forțelor de producție ale României, trebuie să recunoaștem că pătrunderea capitalului străin în economia țării noastre a grăbit procesul de dezvoltare a capitalismului. Domanția capitalului monopolist a însemnat însă o dezvoltare a forțelor de producție subordonată interesului monopolistilor internaționali de a storce profituri cât mai ridicate. Monopolurile străine au impus României burghezo-moșierești rolul de anexă agrară, de sursă de materii prime și de piață pentru desfacerea produselor lor industriale. Ele au manifestat interes pentru dezvoltarea acelor ramuri industriale care le asigurau profituri mari și imediate cu cheltuieli cât mai puține. Este foarte semnificativ ceea ce spune în această privință economistul Tudor Savin: „Țara nu mai plătea tribut turcilor. Ea plătea însă un greu tribut monopolurilor străine“⁴⁹.

*

Din analizarea stadiului de dezvoltare a forțelor de producție și a raportului dintre forțele și relațiile de producție ale României burghezo-moșierești în preajma revoluției populare, rezultă că România burghezo-moșierească era o țară înapoiată din punct de vedere economic. Ea avea o industrie slab dezvoltată, caracterizată prin predominarea relațiilor de producție monopol-capitaliste și prin dezvoltarea anarhică, disproporționată a forțelor de producție. Economia națională avea un caracter predominant agrar. Forțele de producție ale agriculturii se aflau la un nivel de dezvoltare foarte scăzut. Proprietatea moșierească asupra majorității suprafețelor de pământ ale țării constituia temelia existenței rămășițelor relațiilor de producție feudale care, împletindu-se cu relațiile capitaliste și ale micii producții de mărfuri, reprezentau o principală frână în dez-

⁴⁸ În mai 1932 a fost introdus controlul devizelor, iar în noiembrie contingentarea importului. Datorită acestor restricțiuni valutare capitalul străin aflat în România nu mai putea fi trecut peste graniță.

⁴⁹ T. Savin, *op. cit.*, p. 46.

voltarea forțelor de producție în întreaga economie națională. Dezvoltarea capitalismului a intensificat procesul de dezvoltare a capitalului bancar. Născut din procesul de monopolizare, din împletirea capitalului bancar cu cel industrial, capitalul financiar a subordonat în afară de industrie, transport, bănci și agricultura unde acționa în direcția dezvoltării monopolurilor și a consolidării lor.

România burghezo-moșierească fiind o țară înapoiată din punct de vedere economic, în care capitalismul s-a dezvoltat relativ târziu, se situa în rîndul țărilor în care se exportau capitaluri. Capitalul monopolist internațional a pătruns și a dominat în principalele ramuri ale economiei naționale, ceea ce a cauzat înfeudarea economică și politică a României de către marile puteri imperialiste. Aceasta a ascuțit toate contradicțiile economice și sociale.

În felul acesta în prima jumătate a deceniului al V-lea România burghezo-moșierească era o țară în care contradicțiile dintre relațiile de producție și caracterul forțelor de producție se prefăceau în cătușe ale dezvoltării economiei naționale.

Adîncirea și ascuțirea contradicției dintre forțele de producție și relațiile de producție învechite se manifestă pe plan social-politic prin conflictul dintre clasele principale ale orînduirii respective.

Clasa socială care este purtătoarea relațiilor de producție învechite folosește toate mijloacele, și în primul rînd puterea de stat, pentru menținerea vechilor relații de producție care-i asigură dominația sa de clasă. Astfel, pentru a deschide cîmp liber dezvoltării forțelor de producție, clasa socială interesată în promovarea progresului trebuie să înlăture dominația de stat existentă și să ia în mîinile sale puterea de stat. Numai pe calea cuceririi puterii politice — în orînduirile bazate pe clase antagoniste — pot fi lichidate vechile relații de producție, pot fi instaurate noi relații de producție, care să corespundă caracterului nou al forțelor de producție și să asigure posibilitatea dezvoltării lor continue. În felul acesta revoluția reprezintă nu numai o răsturnare politică; ea rezolvă totodată conflictul dintre noile forțe de producție și relațiile de producție învechite, înlocuind vechea orînduire economică.

În România burghezo-moșierească, în perioada de care ne ocupăm, principala contradicție era contradicția dintre proletariat și burghezie. Această contradicție de clasă constituia „focarul tuturor contrazicerilor din țară. Proletariatul, fiind singura clasă consecvent revoluționară pînă la capăt, avea chemarea să conducă lupta tuturor celor exploatați și asupriți împotriva tuturor formelor de exploatare și asuprire”⁵⁰.

O altă contradicție antagonistă determinată de existența rămășițelor feudale în agricultură era cea dintre țăranime și moșierime, care — după cum a subliniat Congresul al V-lea al P.C.R. — datorită caracterului predominant agrar al României burghezo-moșierești precum și precumpănirii covîrșitoare a populației țărănești, avea o însemnătate deosebită. Exploatarea țăranimii și de către capitalul monopolist constituia sursa unei puternice contradicții între țăranime și oligarhia financiară. Țărănimea

⁵⁰ Documente din istoria Partidului Comunist din România, Ed. II, 1953, p. 123.

lupta nu numai împotriva exploatării moșierești și arendașilor capitaliști, ci și împotriva jugului capitalului monopolist, îndeosebi a celui bancar. La sate mai exista contradicția antagonistă dintre burghezia sătească (chiaburimea) și păturile proletare, semiproletare și sărace ale țărănimii.

La orașe, pe lângă contradicția principală dintre proletariat și burghezie, exista contradicția dintre mica burghezie orășenească și burghezia monopol-capitalistă.

La toate acestea se adauga contradicția dintre clasele exploatoare dominante și minoritățile naționale asuprite.

Congresul al V-lea al P.C.R. analizând în mod științific contradicțiile economico-sociale ale țării a arătat că România era una din țările înapoiate din punct de vedere capitalist, cu un nivel scăzut al industriei, cu o economie care păstra însemnate rămășițe semif feudale. Pășirea României cu întârziere în faza imperialistă pe calea dezvoltării industriale făcea imposibilă pentru burghezie lichidarea rămășițelor feudale fără amenințarea proprietății private în general. Burghezia nu mai era în stare să ducă revoluția burgheză pînă la capăt. Acest fapt a determinat împletirea celor mai dezvoltate forme ale proprietății și exploatării capitaliste, cu resturi feudale și semif feudale. Ținînd seamă de contradicțiile de clasă Congresul a arătat că România este una dintre verigile slabe ale lanțului imperialist, unde existau condiții obiective pentru desăvîrșirea revoluției burghezo-democratice, și că împrejurările obiective favorizau trecerea rapidă la revoluția socialistă. Congresul totodată a precizat că desăvîrșirea revoluției burghezo-democratice constă în doborîrea puterii de stat burghezo-moșierești și instaurarea dictaturii revoluționar-democratice a proletariatului și a țărănimii⁵¹.

Aprecierile Congresului al V-lea al P.C.R. din 1931 în fond au rămas valabile și în noile condiții istorice din prima jumătate a deceniului al V-lea.

În noile condiții istorice ale luptei pentru transformarea revoluționară a societății, rămășițele feudale și semif feudale nu puteau fi lichidate fără o luptă revoluționară împotriva capitalismului monopolist și doborîrea dictaturii militaro-fasciste. Pe baza raportului forțelor de clasă care exista în România, desăvîrșirea revoluției burghezo-democratice putea să fie pe deplin victorioasă numai sub conducerea proletariatului, unica clasă revoluționară pînă la capăt.

Proletariatul din România era mai interesat decît burghezia în victoria deplină a revoluției burghezo-democratice. Pentru a putea desfășura larg lupta împotriva capitalismului, pentru a putea încheia victorios această luptă, proletariatul trebuia să lichideze în primul rînd rămășițele feudale din viața economică și politică, să zdrobească fascismul sîngeros și să cucerească drepturi și libertăți democratice, ceea ce crea condiții pentru o mai bună organizare a maselor exploatare în vederea realizării țelului final al luptei proletariatului. Pe lângă aceasta proletariatul din România avea și posibilitatea reală de a conduce revoluția. Înarmat cu învățătura marxist-leninistă, avînd în P.C.R. un partid de tip nou, un

⁵¹ *Ibidem*, pp. 122, 125.

conducător experimentat în ducerea bătăliilor de clasă, proletariatul putea să atragă de partea sa păturile mijlocii, să le scoată de sub influența forțelor reacționare.

Împietirea contradicțiilor feudalismului cu contradicția dintre proletariat și burghezie, ca și cu aceea dintre masele populare și monopol-capitalismul străin cotropitor, constituia baza obiectivă a revoluției populare din țara noastră. Aceste contradicții s-au agravat și au atins o intensitate deosebită după subordonarea României față de Germania hitle-ristă și împingerea țării în criminalul război antisovietic. Lichidarea ră-mășițelor feudale, zdrobirea dominației monopolurilor străine, doborî-rea dictaturii militaro-fasciste și ieșirea din războiul antisovietic consti-tuiau o sarcină istorică. Rezolvarea acestei sarcini, în care erau interesate masele muncitoare de la orașe și sate — reclama calea revoluționară.

În acest fel, în România burghezo-moșierească în prima jumătate a dece-niului al V-lea condițiile obiective ale revoluției populare erau maturi-zate. Țara se afla în mod obiectiv în fața acestei revoluții.

НАРОДНАЯ РЕВОЛЮЦИЯ В НАШЕЙ СТРАНЕ — ОБЪЕКТИВНАЯ НЕОБХОДИМОСТЬ

(Р е з ю м е)

В настоящей статье автор изучает объективные условия народной революции, представляя богатый документальный материал о стадии развития производительных сил и о взаимоотношениях производительных сил и производственных отношений в национальной экономике Румынии накануне народной революции. Обращается внимание на процесс концентрации и централизации, на доминацию монополий в промышленности, в банковом деле и в сельском хозяйстве. В то же время показывается и вторжение иностранного капитала и его роль в экономике. Анализируя документаль-ный материал, автор приходит к следующим выводам:

Буржуазно-помещичья Румыния была отсталой страной с экономической точки зре-ния. Она имела слабо развитую промышленность, охарактеризованную превосходством монополистски-капиталистических производственных отношений и анархическим, неравномерным развитием производительных сил. Национальная экономика имела преимущественно аграрный характер. Производительные силы сельского хозяйства находились на очень низком уровне развития. Помещичья собственность на большую часть земли страны представляла основу существования остатков феодальных проие-водственных отношений, которые, переплетаясь с капиталистическими отношениями и отношениями мелкого товарного производства, представляли главный тормоз в развитии производительных сил во всей национальной экономике. Развитие капитализ-ма поощряло процесс развития банкового капитала. Рождённый процессом монополи-зации, переплетением банкового и промышленного капиталов, финансовый капитал, кроме промышленности, транспорта и банков, подчинял себе и сельское хозяйство, где он действовал в направлении развития монополий и их консолидации.

Буржуазно-помещичья Румыния, будучи отсталой с экономической точки зрения страной, в которой капитализм развился относительно поздно, принадлежала к тем странам, в которых был вывоз капитала. Международный монополистический капитал вторгся и доминировал в основных отраслях национальной экономики, что привело к экономическому и политическому порабощению Румынии со стороны империалистических держав. Это обострило все экономические и социальные противоречия.

Таким образом, в начале сороковых годов буржуазно-помещичья Румыния была страной, в которой противоречия между производственными отношениями и характером производительных сил превратились в оковы развития национальной экономики.

В дальнейшем показывается, как углубление и обострение противоречия между производительными силами и устарелыми производственными отношениями проявились в социально—политическом плане через конфликт между основными классами буржуазно-помещичьего строя. Указывается, что главным противоречием было противоречие между пролетариатом и буржуазией и, помимо этого — и в тесной связи с этим — , между господствующими классами и национальными меньшинствами. Подчёркивается, что главной движущей силой в ликвидации буржуазно-помещичьего строя была борьба между рабочим классом и буржуазией, и что решающим фактором, обеспечивавшим успех борьбы в осуществлении революции, было руководство этой борьбы со стороны Коммунистической Партии Румынии.